

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI
SAMARAQAND DAVLAT
UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:

№ BD-60510100-1.21

2021 yil " " _____

BIOLOGYA O'QITISH METODIKASI **FAN DASTURI**

Bilim sohasi:	500000 – Tabiiy fanlar
Ta'lim sohasi:	510000- Biologik va turdosh fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60510100 – Biologiya (turlari bo'yicha)

Fan/modul kodi BO'MM3004	O'quv yili 2021-2022	Semestr 6	ECTS – Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
Fan nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami soat
1.	Biologiya o'qitish metodikasi		60	120
2.	I. Fanning mazmuni <i>Fanni o'qitishdan maqsad</i> - fan erishgan dalil va qonuniyatlar to'g'risidagi ma'lumotlarni o'quvchilarga yetkazish. Maktab biologiyasini o'qitishda biologiya, agronomiya, medisina, psixologiya, pedagogika fanlari erishgan yutuqlar hisobga olinadi. O'qitishda nazariyaning amaliyot bilan bog'lanishi o'rnatiladi, politexnika ta'limining elementlari amalga oshiriladi. Talabalar ushbu kursni to'la o'zlashtirishi uchun metodikaning ilmiy asoslari, ilmiy tadqiqot manbalarini yaxshi o'zlashtirgan bo'lishlari lozim. Metodika amaliyotda sinalgan ilmiy nazariyani beradi, bu nazariya kuch va o'quv vaqtini tejagan holda to'g'ri ta'lim berish imkoniyatini yaratadi. O'qituvchi talaba metodika nazariyasini egallagandagina, uning pedagogik ijodi eng yuqori samara beradi. Bu ijod ta'lim va tarbiyaning boy xazinasidagi xilma-xil metodlarni, usullarni bilib olishga keng imkoniyatlar ochib beradi. <i>Fanning vazifasi</i> - talabalarga Biologiya o'qitish metodikasi to'g'risida tushuncha va ularni klassifikatsiyasi bo'yicha yo'nalish mutaxassisligiga mos bilim, ko'nikma va malakani o'rgatishdan iborat.			
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Kirish. Biologiya o'qitish metodikasi –pedagogik fan. Biologiya o'qitish metodikasi predmeti. Biologiya o'qitish metodikasi – pedagogik fan. Fanning o'rganish obyekti, maqsadi va vazifasi. Biologiya o'qitish metodikasining ilmiy-tadqiqot metodlari. Biologiya o'qitish metodikasi boshqa fanlar: biologiya, pedagogika, psixologiya, filosofiya bilan bog'liqligi. Biologiya o'qitish metodikasining strukturasi: umumiy va xususiy metodikalar. 2-mavzu. Biologik ta'limning roli Biologik ta'limning maqsadi va vazifalari. Biologiya o'qitish shakllari. O'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar kollejlarda biologiya kurslarining islohoti.				

Biologiya o'qitishning asosiy didaktik tamoyillari. Biologik bilimlarni shaxs kamolotidagi ahamiyati. Biologiya o'qitishning tarbiyaviy vazifalari. Nazariy va amaliy bilimlarni tarbiya elementlari orasidagi bog'lanishi. Biologik ta'lim tuzilishining didaktik umumpedagogik prinsiplari: ilmiylik, tizimlilik, nazariya va amaliyot birligi, ta'limning faolligi, ko'rgazmaliligi.

3-mavzu. Sharq uyg'onish davri va ta'lim-tarbiya masalalari.

Jadidchilik harakatida ta'lim va tarbiya.

Abu nasr Farobiyning ta'lim-tarbiya masalalariga doir asarlari. Abu Rayxon Beruniyning tarbiya asoslariga bag'ishlangan va tayyorlangan ilmiy asarlari va uning bu masalaga qarashlari. Ibn Sino'ning ta'lim - tarbiya masalalarini yechimiga qo'shgan hisssasi. Jadidlar: Munavvar qori, Fitrat, Abdulla Avloniy, Shakuriylarning ta'lim va tarbiya asoslariga qo'shgan hissalari. Hozirgi zamon biologiya o'qitish metodikasidagi ishlayotgan olimlarning fanning rivojiga qo'shgan hissalari.

O'zbekiston Respublikasi olim – metodistlarning biologiya o'qitish metodikasi fanidagi yutuqlari, qilingan kashfiyotlar va metodik qo'llanmalar.

4-mavzu. Biologiya fanlarining strukturasi va biologik tushunchalarni shakllantirish.

Biologiya predmetlarining strukturasi, tuzilishi, asosiy mazmuni va bilimlar tizimi. O'rta maktab, kollej, litseylarda qo'llaniladigan darsliklar, o'quv metodik qo'llanmalar. Politexnik ta'lim. O'quvchilarni mehnat faoliyatiga tayyorlash va ularni o'tkazish. Biologik tushunchalarni rivojlantirish nazariyasi. Biologik tushunchalar va ularning klassifikatsiyasi. Umumiy va xususiy tushunchalar, oddiy va murakkab tushunchalar, maxsus va lokal tushunchalar. Tushunchalarni shakllantirish etaplari. Botanika, zoologiya, odam va uning salomatligi, umumiy biologiya kurslarida biologik tushunchalarni shakllantirish.

5-mavzu. Biologiya o'qitish metodlari va ularning klassifikatsiyasi.

Usullar klassifikatsiyasi va ularning xilma-xilligi. O'qitish metodlarining umumiy tavsifi. Og'zaki metodlar va ularning shakllari: ma'ruza, tushuntirish, ma'ruza, seminar. Ushbu metodlarni qo'llashning metodik tavsiyalari. Ko'rgazmali, amaliy metodlar va ularning o'ziga xosligi. Kuzatish, tajriba va eksperimentlarni o'tkazish metodik ko'rsatmalar. Interfaol metodlar haqida tushunchalar. Mustaqil ishlash metodlari.

6-mavzu. Biologiya darslari

Biologiya o'qitishning tashkiliy shakllari. Biologiya darslari. Fan darslarining strukturasi. Biologiyani o'qitishni rejalashtirish. O'quvchi, talabalar bilimni nazorat qilish yo'llari va shakllari. Sinfdan tashqari ishlar. Darsdan tashqari ishlar. Biologik ekskursiyalar, ularning o'ziga xosligi va o'tkazish usullari. Biologiya o'qitish shakllarining ta'lim-tarbiyaga ta'siri.	
III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1. Maktab biologiya fanlari bo'yicha yillik va tvaqimiy ish rejarlarini tuzish. 2. Maktab biologiya fanlari bo'yicha tavsiya qilingan darslik, o'quv-uslubiy qo'llanmalarni ko'rib chiqish va tahlil etish. 3. Botanika fanining 1- qismi bo'yicha darslarni tahlil qilish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 4. Botanika fanining 2- qismi mavzulari bo'yicha talabalarni darsini kuzatish va tahlil etish. 5. Zoologiya fanining 1- qismi mavzular bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish. 6. Zoologiya fanining 2- qismi mavzulari bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish. 7. Odam va uning salomatligi fanining mavzulari bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish. 8. Umumiy biologiya fanining mavzulari bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish.	IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Ilg'or novator- pedagoglarning ish tajribasini o'rganish. 2. Ta'lim to'g'risidagi davlat qonunlarini va ko'rsatmalarini o'rganish. 3. Biologiya darslarida no'anaviy usullarni qo'llash metodologiyasi. 4. Biologiyani o'qitishda texnik vositalardan foydalanish. 5. Sharqning uyg'onish davri va unda ta'lim-tarbiya masalalarining rivojlantirilishi. 6. Biologiya darslarida ekologik tarbiya masalalari. 7. Kasb-hunar kolleji va akademik litseylarda biologiya o'qitishda yangi

	pedagogik texnologiyalaridan foydalanish,
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • yangi pedagogik texnologiyalarning asosiy usulbiy biologiyani o'qitish usullari va shakllarini o'zlashtirish va o'z bilimlari biologik masalalarni qayta ishlash jarayonida qo'llashini, dars, ekskursiyalarni shaxsian tashqari sinfdan tashqari ishlarni o'tkazish metodlarini tanlash va biologiya <i>biologiya</i> <i>bo'lishi</i>; • talabalar biologiyaga oid boy materiallardan kerakligini tanlash, fanni o'zlashtirish jarayonida talabalar yangi pedagogik metodologiyalar <i>metodologiyalar</i>, biologiyani o'qitish shakllari va usullari bilan tanishib, olingan bilimlarni biologiyani o'qitishda metodik nuktayi nazardan qo'llash yo'llari tushish va foydalan olish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; • fanni o'zlashtirish jarayonidagi olingan bilimlarni pedagogik amaliyot davrida yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash yo'llari bilan tanishgan holda darslarni maktab dasturi bo'yicha olib boriladigan biologiya darslarida qo'llash, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarni uyushtirish ekskursiyalarni to'g'ri tashkil etish, sinfdan tashqari ishlarni yo'lga ko'yish, o'zlashtirish faolligini oshirish yo'llari bilan tanish va o'quv jarayonida materiallarning xilma-xilligini, o'quv va texnik vositalar yordamida fanni yoritish yo'llari bilan tanishib olish kerak va bu ishlarni uyushtirish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak.</i>
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • aqliy hujum; • blits-so'rov; • muammoli ta'lim; • munozara; • Venn diagrammasi.
5.	VII. Kreditni olish uchun talabalar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks etira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	Asosiy adabiyotlar:

1. Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури. Тошкент, 1997 й.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini takomillashtirish va rivojlantirish bo'yicha qonunlari, qarorlari va farmoyishlari.
3. A.T.Foqurov, Ж.О.Толипова, С.С.Файзуллаев, И.Т. Азимов, Ахмадалиева Б. Биологияни ўқитишнинг умумий методикаси. Т.,2005, 151 б.
4. Keldiyorov X.O., Nomozova Z.B. Biologiya o'qitish uslubiyati. Toshkent: Lesson Press nashriyoti, 2019. 152 bet.
5. Педагогика. Под редакцией академика С.А.Смирнова. М., 2001.
6. И.Ф.Шефер, Б.Э.Магчанов. Общая методика преподавания биологии. Т.,2005.
7. Yo'ldoshev J.F., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari (qo'llanma). - T.: O'qituvchi nashriyoti. 2004, 104.
8. Хошимова М.Х. Таълим технологияларива педагогик махорат модули. Т.: Молия нашри. 2015. 109б.
Qo'shimcha adabiyotlar:
9. Ж.Толипова, А.Т.Гафуров. Биология ўқитиш методикаси. Методик қўлланма. (академ лицей ва коллежалари учун). Тошкент, 2004 й.
10. И.Пономарева ва бошқ. Биология ўқитишнинг умумий методикаси. Москва, 2003 й.
11. Биология ўқитиш услублети. Ўқув – услубий мажмуа. Тошкент, 2011
Axborot manbalari (saytlar):
www.ziyounet.uz;
www.pedagog.uz;
7. Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv-uslubiy kengashining 2021 yil 24 avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8. Fan/modul uchun mas'ullar: X.Q.Haydarov – SamDU, "Botanika" kafedra mudiri, biologiya fanlari doktori, professor B.S. Islamov – SamDU, "Botanika" kafedra dotsenti, biologiya fanlari nomzodi
9. Taqrizchilar: Z.B. Nomozova – SamDU, "Botanika" kafedra dotsenti, biologiya fanlari nomzodi. I.H. Hamdamov – SamVMI, biologiya fanlari doktori, professor (tashqi).

Botanika kafedrasi mudiri:

X.Q. Haydarov

Biologiya fakulteti o'quv-uslubiy kengashining 2021 yil avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy kengash raisi:

Mazkur modul Biologiya fakulteti kengashining 2021 yil avgustdagi 1-sonli yig'ilishida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan.

Kengash raisi:

X.A. Keldiyarov

M.O'.

"Kelishilgan"

SamDU o'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

B.S. Aliqulov

2021 yil

Самарқанд давлат университети, Ботаника кафедрасида ўқитиладиган
«Биология ўқитиш методикаси» фанидан тузилган фан дастурига

ТАҚРИЗ

Университетнинг биология факультетида таълим олаётган талабаларга «Биология ўқитиш методикаси» фани ҳам мавжуд. Бу фанда ҳозирги вақтда замонавий педагогик технологиялар асосида биология фанини ўсимлик ва ҳайвонлар морфологияси анатомияси ва систематикаси, ҳужайра тузилиши, тараққиёт цикллари, ўсимликларни амалий аҳамияти каби масалаларни қамрайди. Ўсимликлар тузилишидаги умумий қонуनлар умумий қонунлар тўғрисида тушунча беради.

«Биология ўқитиш методикаси» фанини ўқитиш мақсади талабаларга ўсимликларнинг анатомияси ва морфологияси, тур, туркум, оила, ўсимликлар ва ҳайвонларнинг табиатдаги ва инсон ҳаётидаги аҳамияти ҳақида таълим беришдан иборат. Фanning асосий вазифаси талабаларнинг илмий-назарий асосларини, улардан фойдаланиш усулларини, замонавий тадқиқот методларини, микротехника билан ишлаш, микропрепаратлар тайёрлашни, ўқув ва илмий гербарийлар тайёрлашни, олинган натижаларни таҳлил қилишни замонавий педагогик технологиялар асосида ҳар томондан ўрганиш муҳим аҳамият касб этади.

Ҳозирги вақтда университетларга амалиёт дарслари учун замонавий асбоб-ускуналар келтирилмоқда, бу жиҳозлардан фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга бўлиб, ушбу фан дастурида янги келтирилган ҳар бир асбоб-ускуналардан фойдаланиш ва дарсларни ҳар хил методлар асосида мавзуси ҳам кўрсатилган. Талабалар учун бу жуда муҳимдир. Чунки талабалар мустақил равишда амалиётда ишлаш учун маълум даражада билимга эга бўлиши ва лаборатория жиҳозларидан тўла фойдаланиш қобилиятига эга бўлиши лозим.

Ушбу фан дастурида ҳар бир бўлимга доир маъруза ва амалиёт мавзулари ДТС талабаларига мос ҳолда киритилган. Бундан ташқари талабалар билимини мустаҳкамлаши ва мустақил ишларни бажаришлари учун ҳар бир мавзу бўйича фойдаланилиши мумкин бўлган адабиётлар рўйхати ҳам берилган бўлиб, талабаларнинг мустақил равишда фанни ўзлаштиришига ёрдам беради.

Самарқанд давлат университети
«Ботаника» кафедрасининг
доцентиб.ф.и.:

Р.Б.И.ф.

Номозова З.Б.

Самарқанд давлат университети, Ботаника кафедрасида ўқитиладиган
«Биология ўқитиш методикаси» фанидан тузилган фан дастурига

Университетнинг биология факультетида таълим олаётган талабаларга «Биология ўқитиш методикаси» фани ҳам мавжуд. Бу фанда ҳозирги вақтда замонавий педагогик технологиялар асосида биология фанини ўсимлик ва ҳайвонлар морфологияси анатомияси ва систематикаси, ҳужайра тузилиши, тараққиёт цикллари, ўсимликларни амалий аҳамияти каби масалаларни қамрайди. Ўсимликлар тузилишидаги умумий қонунлар умумий қонунлар тўғрисида тушунча беради.

«Биология ўқитиш методикаси» фанини ўқитиш мақсади талабаларга ўсимликларнинг анатомияси ва морфологияси, тур, туркум, оила, ўсимликлар ва ҳайвонларнинг табиатдаги ва инсон ҳаётидаги аҳамияти ҳақида таълим беришдан иборат. Фanning асосий вазифаси талабаларнинг илмий-назарий асосларини, улардан фойдаланиш усулларини, замонавий тадқиқот методларини, микротехника билан ишлаш, микропрепаратлар тайёрлашни, ўқув ва илмий гербарийлар тайёрлашни, олинган натижаларни таҳлил қилишни замонавий педагогик технологиялар асосида ҳар томондан ўрганиш муҳим аҳамият касб этади.

Ҳозирги вақтда университетларга амалиёт дарслари учун замонавий асбоб-ускуналар келтирилмоқда, бу жиҳозлардан фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга бўлиб, ушбу фан дастурида янги келтирилган ҳар бир асбоб-ускуналардан фойдаланиш ва дарсларни ҳар хил методлар асосида мавзуси ҳам кўрсатилган. Талабалар учун бу жуда муҳимдир. Чунки талабалар мустақил равишда амалиётда ишлаш учун маълум даражада билимга эга бўлиши ва лаборатория жиҳозларидан тўла фойдаланиш қобилиятига эга бўлиши лозим.

Ушбу фан дастурида ҳар бир бўлимга доир маъруза ва амалиёт мавзулари ДТС талабаларига мос ҳолда киритилган. Бундан ташқари талабалар билимини мустаҳкамлаши ва мустақил ишларни бажаришлари учун ҳар бир мавзу бўйича фойдаланилиши мумкин бўлган адабиётлар рўйхати ҳам берилган бўлиб, талабаларнинг мустақил равишда фанни ўзлаштиришига ёрдам беради.

СамВМИ профессорини: *Р.Б.И.ф.* б.ф.д. Ҳамдамов И.Х.

